

Kyrkofäderna eller Skriften?

[Spara som PDF](#)

Vi börjar med ett citat från tidningen Dagen:

Samuel Rubenson: "Teologie doktor Göran Lennartsson menar att kyrkofäderna är en brokig skara som inte fungerar riktninggivande och som måste utvärderas utifrån Skriften. Idealet är en entydighet som ska återfinnas i urkristendomen, och som ska gestaltas så att Jesus och Paulus känner sig hemma."

Så sammanfattar Samuel Rubenson Lennartssons artikel, innan han går till försvar för kyrkofäderna och den katolska traditionen i Dagen 6 februari 2008. Han kommer då med några häpnadsväckande påståenden som måste uppmärksammas och kommenteras. Dessa påstående numrerar vi nedan och de är skrivna i fetstil.

1. "Kristendom som sådan finns bara som en teoretisk konstruktion. Det finns ingen icke-hellenistisk urkristendom, eftersom de första kristna var helleniserade judar. Den kristna identiteten har utvecklats i takt med fortgående teologisk reflektion och gudstjänstliv. Det tar tid att växa upp."

Även om den här teologiska utvecklingsmyten är ganska vanlig i akademiska kretsar, är den ohållbar. Det skulle vara en självklarhet att urkristendom är lika med Jesus Kristus i ord, liv och gärning, Davids son, skottet från Isais avhuggna stam (Jes.11:1; Jer.23:5; Sak. 3:8, 6:12) som inte kom för att upphäva utan för att fullborda lagen och profeterna. Den röda tråd i Bibeln som förenar kristendom och judendom är Guds suveräna frälsningsplan i och genom Jesus Kristus, Guds Lamm, som sonar mänsklighetens skuld, som uppstår och sänder sin helige Ande att fortsätta verket till tidens slut - helt i linje med Jes.53, Jer. 31:33, Hes. 36:26-27 och Joel 2:28. Det finns inget hellenistiskt i påskens och pingstens radikala budskap. Sanningen är lika evig och oföränderlig som Guds eget DNA uttryckt i Sonen och Anden. Ett vetekorn blir inte ogräs med tiden. Där evangelium om Jesus Kristus sås ut och Hans Ande får verka, blir det väckelsefrukt oberoende av tid och rum.

2. "Att kristendomen efterhand helleniserades, dvs påverkades av grekisk filosofi, är en missuppfattning. Tvärtom innebar den framväxande kristna traditionen en avhellenisering."

Fel! Man behöver inte läsa mycket av vare sig Origenes, Gregorius av Nyssa, Dionysius Areopagita, Mäster Eckhart eller mystiker i vår egen tid för att känna igen det indisk-hellenistiska kretsloppet, självfrälsningsläran och den gnostiska människosynen från filosoferna i Alexandria och Aten: Filon, Plotinos, Porfyrios, Proklos m.fl. Det är samma "uråldriga filosofi" från Edens lustgård med koncentrerad på människans inre gudomliga potential som ska upptäckas, upplyftas och till slut förenas med sitt gudomliga ursprung, det Ena bortom mångfalden, i det saliga inre "skådandet av Gud" och den gudomliggörande "insikten" om Självet's identitet med Gud, i hinduismen uttryckt med orden. "Tat tvam Asi", Du är Det, du Själv är Gud.

Nyckelpersonen i sammanhanget är Dionysios Areopagita, en anonym syrisk munk från 400-500-talet. Genom att han utgav sig för att vara den lärjunge till Paulus som omnämns i Apg 17:34, öppnades kyrkdörrarna både i öst och väst på vidgavel för hans nyplatoniska *Mystica Theologia*. Det här bekräftas också av den moderna forskningen:

Dionysius Areopagita "lyckades organiskt införliva de gnostiska och nyplatoniska tankegångarna med kyrkans tradition" skriver Daniel Andrae i en Efterskrift till Hugo Balls bok *Dionysios Areopagita* (1997), s 192. Därigenom blev han en av de mest betydande andliga auktoriteterna inom den romerska kyrkan. Han utövade ett stort inflytande på östkyrkliga teologer som Maximus Confessor och Isak Nineve, lika väl som romerska katolska Thomas av Aquino, Bonaventura, Hugo av St. Viktor, Bernhard av Clairvaux, Eckehart, Tauler, Nicolaus Cusanus, Johannes av Korset m.fl, menar Andrae. (s. (190-191)

"Den så kallade Pseudo-Dionysios Areopagita, vars viktigaste skrifter måste ha tillkommit c:a 500 e Kr, skapade en syntes av framför allt den senare nyplatonismen hos Iamblichos och Proklos och det kristna tänkandet. Han förmedlade därigenom nyplatonismen till det bysantinska området och sedan, när hans verk översatts till latin av Johannes och Scotus Eriugena på 800-talet, till det kristna Västerlandet och inte minst till Thomas av Aquino."

(Fritz-Peter Hager: *Om Plotinos' efterverkan*, s 143 i *De stora filosoferna*(1998), red. Otfried Höffe). Plotinos tankar blomstrar under renässans-humanismen i

Italien, Frankrike och England och inspirerade även Leibniz, Spinoza och Hegel inom det tyska språkområdet, skriver Hager.

Dionysios Areopagita är alltså den person i Kyrkans tradition genom vilken gnostiska och nyplatoniska tankar införlivades med både den ortodoxa och den romerska katolska kyrkan. Idéerna har levt vidare i kyrkornas mystiska tradition. Därför är nutida språkrör för mystiken positiva till Dionysius. Så här skriver William Johnston^[1], känd mystikforskare och retreatledare i sin bok *Se - med kärlekens öga* (1995):

”Ordet *mystica* introducerades i kristendomen av en anonym syrisk munk, en kristen nyplatoniker (s 17) . /--/ Han måste dessutom ha varit **djupt kontemplativ**, och hans verk *Mystica Theologia* var **ett verkligt tillskott till kristet tänkande**” (s 18).

”Skriften inleds med ett stycke av betydelse/--/ även för förståelsen av mystik i andra religioner och kulturer” (s 18):

*Lämna därför i ditt ivriga övande av **mystisk kontemplation** bakom dig sinnena och alla intellektuella verksamheter, likaså allt som sinnena eller intellektet kan uppta, och allt som är och allt som inte är, och **sträck dig uppåt mot icke-vetande**, så långt som möjligt mot föreningen med Honom som står över alla ting och all kunskap. Ty genom att du oupphörligt och fullständigt **drar dig tillbaka** från dig själv och allting, **gör dig ren, avstår från allt** och gör dig fri från allt, skall du bli förd **upp till det gudomliga mörkret** och bäras av den stråle som genomtränger allt som finns till.* (Mystica Theologia I:I)

”Ett liknande medvetenhetstillstånd återfinns i buddhismen och i alla stora religioners mystik, även i sådana fall där Dionysios’ teistiska bakgrund saknas”, skriver Johnston, som menar att ”Dionysius insikter är av största betydelse för var och en som vill försöka fånga in mystikens natur”. Man ska ”överskrida allt tänkande och gå in i vad moderna människor skulle kalla ett förändrat medvetandetillstånd. Här befinner man sig i mörkret, i tomhet, i icke-vetandets moln just därför att man inte vet genom klara bilder och tankar, ej heller med kroppens ögon. Där finns en stor inre tystnad, men det är en rik tystnad – och det är därför den ofta kallas för ”tyst musik”. Där råder begreppsmässigt mörker, men det inre ögat är fyllt av ljus.” (s 19).

Johnston har rätt. Det är ett kontemplativt tillskott, men ett främmande sådant. Bibelns Gud bor i ett ljus dit ingen kan komma. I Honom finns inget mörker. Han är en kommunicerande Gud som uppenbarar och talar till sina barn i vardagen, vid fullt medvetande. Hans Son steg ner till syndaren. Rening sker endast i och genom Lammets blod. "Tomhet" förknippas med lögn (Jes.59:4; Ef.5:6; Kol. 2:8); 1 Tim.6:20).

När vi i dag diskuterar mystiken, måste vi ha klart för oss att det existerar två parallella religiösa system med var sin väg till Gud, var sin upplevelse av Gud och var sin teologisk referensram: den evangeliska och den indisk-hellenistiska. Genom att hålla sig till Skriften och apostlarnas undervisning lyckades urkyrkan hålla de främmande elementen utanför församlingen. Under de följande århundradena öppnades dörrarna på vidgavel.

3. "De kristna i början av 100-talet hade ingen gemensam samling evangelier och brev, ingen enhetlig tolkning av kristen tro."

Fel igen! Det var just för att det fanns en fast gemensam muntlig och skriftlig apostolisk tradition, som urkyrkan vid kanonbildningen lyckades gallra bort otaliga gnostiska och nyplatoniska skrifter. Apostlarna hade kontakt med varandra. De reste mellan de olika huvudorterna och träffades i Jerusalem vid de stora judiska högtiderna. Paulus brev cirkulerade i församlingarna redan under hans livstid på 60-talet. Man kan anta att det samma gällde för de andra skrifterna. Johannes blev 90 år. En föregångare till Nya testamentet, Kanon Muratori från 180-talet, upptar de fyra evangelierna, Apostlagärningarna, 13 brev av Paulus, två brev av Johannes, Juda brev och uppenbarelseboken. Ireneus (ca 130-190), biskop och lärjunge till Polykarpus, som var lärjunge till Johannes, har samma förteckning med undantag av att Juda brev ersatts av 1 Petri brev.

Traditionen har inget egenvärde. Den får sitt värde av att föra ett gudomligt innehåll och ett gudomligt liv vidare.

Joh.14:23: Om någon älskar mig, håller han fast vid mitt ord, och min Fader skall älska honom, och vi skall komma till honom och ta vår boning hos honom.

4. "Det mest oroande med Lennartsson är att han tror sig kunna bedöma vad som är rätt med facit i hand. Att döma andra är ingen kristen dygd."

Nej, men vi måste göra skillnad mellan att *döma* och att *bedöma*. Bibeln uppmanar oss att pröva, dvs. bedöma allt och alla utifrån Skriften. Den är vårt facit, för att citera Jesus:

Den som förkastar mig och inte tar emot mina ord, han har en domare över sig: det ord som jag har talat skall döma honom på den yttersta dagen. (Joh 12:48).

Därför skulle vi liksom församlingen i Berea (Apg 17:11) dagligen forska i Skrifterna för att se om det vi hör stämmer överens med Facit.

/Solveig Hendriksen, 2008

[1] Johnston är jesuit och professor i mystik teologi vid universitetet i Tokyo. Han håller kurser i zenmeditation och har gästst St Davidsgården i Rättvik. Katrin Åmell hänvisar till honom i sina böcker. Gunnel Vallqvist, en av Halldorfs förebilder i "Stigfinnare", har skrivit förordet till boken "Se- med kärlekens öga".